

Adirê bircanê
Amedî Zekîye
Alkan

RÛPEL / 6

Kurd her
hawa ra
hêşyar bîyo

RÛPEL / 3

Newroza
Amedî
manîfesto yo

RÛPEL / 2

Kurdî xoserî ya xo wazenî

Dinya de 10 mîlyon ra zafêr kurd û dostê înan Newroze pîroz kerde. Manîfestoya Serekê Kurd Abdullah Ocalanî dinya goştarit

ORGANÎZEYO GIRD

Bi no tewir yew organîzasyonê Roşanê Newroze ina hewa dinya de hetan eyro, nêameyo pîrozkerdiş. Dinya de bi desan dewletan de Newroze bi qiwet, hêz û zerweşey amey pîrozkerdiş.

NEWROZE SERKEWTIŞ O

Kurdê ke Kurdistan de û teberî welatî de bîy, tewir bi tewir cayanê dinya û Kurdistan de bi heme coş û zerrwaştîşê xo Newroza 2013î pîroz kerde. Amed rayna dinya de tarîxêko newe nuşt.

OPERASYON VINDENÊ?

Şarî vengda Erdoganî ke wa operasyonî vindrî, giroteyê sîyasî heme bêre veradayiş. Wa Ocalan azad bibo. Mafê kurdan heme bi qanûn bêre dayiş. Meclîs wa aşî ser o bixebitîyo... RÛPEL - 5

Newroz aşî ya

Zerweş Esnaw 7 |

Manîfesto

Xoser Welat 2 |

Adirê Newroza Amedî bi manîfestoya xoserî

Peyama Birêz Ocalanî hetê sîyasîta, dînyayî de zaf bi qedr û qîmetêko pîl ame vînayîş. Dînyade zaf rojnemayan, manşetanê xo de qalê Newroza Amedî kerdênê. Vatêne ke Amed rayna tarîxêko newe nuşt

MISTEFA DOXAN

Her çî ra vîyar, bi peyamanê Birêz Ocalanî, dest cikerdişê bi demêdo newe zerreyê qelbê Amedî de jû tarîx ame nusnayîş.

Peyama Birêz Ocalanî en verên û en qedîme bî. Sere de seba ke werteyê mîletê kurdî û mîlletana bînan de aştiyêke rind û mayinde bibo, Ocalanî vat ke: "Hinê çekan waxtê xo kerdo pir. Aye ra zî hinê waxtê sîyasîti yo. Çimkî şarê ma seba xoserîye, şarê ma bedelê pîlî dayî."

Peyama Birêz Ocalanî hetê sîyaseta dînya ra zaf bi qedr û qîmeto ke pîl ame vînayîş. Dînya de zaf rojnemayan, manşetanê xo de qalê Newroza Amedî kerdênê. Vatêne ke Amed rayna tarîxêko newe nuşt. Raşt a zî, ezbe xo zî oca bîya. Şar her hetan ra ze laseranê awa wisarî, ancîyaynê cayê Newrozî.

Yanî peyama Ocalanî, bi semed ke Amed tarîxêko newe binusno û nuşt. Stratejîya newe, bi min, raştaya ronesansê şaranê rojhilatê mîyanênî bi. Naye ra, hem hetê Ewropa ra, hem zî hetê wezîrê karê teberî ê Amerika, na gama PKKî, ca de dîy û pê kêfweş biyê. Na ra zî, vatke: "Ez PKK silam kena." O waxt ez zî wezîrê ABD ra pers kena; Gelo PKK hewna listeya "terorî" de ya? Encîya Birêz Ocalanî seba yewbîyayîş û birateya şaran heqê desturê esasî de, bal ant meclîsa 1921'î ser. Ey ra dima zî, verba mezgê modernîta qapîtalîsteyî de, sebake ma bişkimê, jûbîyayîş û birateya şaran bi aqil û ehlaqêko rind ravêr bîyarim. Lazim o ma bi, mezgê Modernîta Xoserîya Demokratîke xo avan bikerîme. Aye ra zî, ma hem hetê sîyasî de, hem zî, hetê ideolojî de gere gorê ruhê tarîxa xo ravêr biberime.

Hinê aseno ke, merdimêko xo gorê ruhê demo newe xo nêvirno, o waxt zerreyê gemarîya sepeta tarîxi de, beno vîndî. Merdimêko qaytê dem û vurnayîşê dînya keno, mejbur o ke gorê demî xo bivurno. Bi min, gorê konjektore dînya, na ra-

yêra ke yena cerebnayene xeylî zehmet asena.

Helbet zerreyê sîstemî de, gelê rojnemevanî û sîyasetçîye tirkî wazenê ke, aqilê şaran tîmîyankerê. Verba xirabîye biçarnê û bi-xapînî. Tabî ke kar û xebatê bîndestan helbet newe dest pê kerdo. Na duşte karê ma çiqas giran o se, hintayê zî karê serdestan zî endê giran o. Lazim o ke hurdmîna hetê zî bawerî bidê juwbînî.

Yanî cayo ke bawerî çînê bo, o wext merdim eşkeno vajo ke, aşti zî nebena. Aye ra zî lazim o ke merdim seba ke şar jûbîyayîşê xo bikerê, gere xoverbido.

Seba nayê ra zî, kilmek merdim eşkeno vajo ke; gere her kes şewqîya xo, xo verde rono û bifîkrîyo û destê xo binê kemera kero. Çimke seba ke şarê ma, pêro pîya, bi renganê xo bi îtiqadê xo, xo bîyaro zîwan. Ancîya seba ke, mîlletê ma jubênê û biratîya xo hîna xurtkerê, lazimo ke bi zihnîyet û felsefa modernîta xoserîya demokratîke ser o, xo raver berê. Encax bi na qeyde, utopya modernî dahî na merdimî ra bena nezdî. Bi-manê weş û war.

Sadax

Xoser Welat

xoserwelat@gmail.com

Manîfesto

Newroza 2013 ine di tarîxe şarê kurdî de, bî mîlad. Bî mîladê serkewtişê paradîgmaya seserre, mîladê biserkewtişê xoverdêriya tîgêrayîşê azadiye, mîladê destpêka newîye di miyanê paradîgmaya de, mîladê bawerîya bi xo, bi şar û bi pratîkê xo yê hîris seran, ke xo newe ra, newe ra giyankerdişî. Roca 21 ê Adara 2013 ine, di Amede de bi nêy hîs, hest û bawerîyan amî pîrozkerdiş. Newroza emserî zî manîfestoya Serêkê Şarê Kurdî ya di derbarê aşti, azadi û sibaroja erdnîgariya Mezopotamya, Anatolya û Rochelatê Miyanênî de bî. Manîfestoya, xo newe ra afirnayîşê şaristanîya qedîme, kokê xo ser ro. Bawerîye Serêk yan zî tevgerêka bi xo, bi paradîgmaya xo û bi hêza xo bawer nêbê nêşikenê biryarêka niyayine, hemver dewletêka zey Tirkîya, ke di tarîx û ravêreyîya xo de aştiyêka rûmetî ser ro pêk niyarda û wayir gelêke hovîtiyêy qilêrinan a. Dewleta Tirkîya di nê çend serrêy peyênan de heme aboriya xo seba averfînayîşê teknolojîyê şerrî bi kar arena. Bi goreyê daneyêy fermîyan, di koyanê kurdistanî de biryara awankerdişê 192 qereqolêy biyonîkan, ke silah tede kar nêkeno daya. Hemver nê heme xetere û zaneyîşan zî Serêkê Şarê kurdî bê ters û pers şikeno biryara teber-kewtişî bido. Na bi xo, bi şarê xo, bi tevger û paradîgmaya xo bawerîye ya. Na helwesta rêzdarî, ya hemver aşti, azadi û rûmetê merdimayîye ya. Ocalan vato: "Na axe şaristanî afirnaya labelê ameya vînikerdiş. Çîyo vîniyêyê gere cayo ke vîni bîyo de bîyero gêrayîş. Tevgera azadiye vana, ma heme deman zafêri wayir derfetanê û vayê konjektore hereme û çihani heme deman zafêri derfetan dano ma. La reyna zî ma seba hurmetê aşti, azadi û biratîya şaran û ro ser biryara serêkê xo na biryare bi ca arenê. La eke şima reyna bêbextîye bikerê, şima heme sînoran bi top û teyarane xo pîr bikerê zî, şima heme sînoran bi sîr û sedan, bi qereqolêy biyonîkan dês zî bikerê ma do reyna bişkê bêrê." No cerebnayîş, do bibo cerebnayîşê diyine yê teberkewtişî. Ma hîvî kenê ke yê hîrine nêyero niqaşkerdiş. Bi nê hest û hîvîyan, manîfesto pîroze bo.

Kurd hêşyar bîyo

Kalik û piyê ma, wextê xo de tirkî nêzanaynî, la reyna zî vatnî "ma 'tirkî'" La belê nika heme ciwanê kurdan xo ra nêşermayênê, xo ra vanê ma kurd î

ELÎDA ZERRÎ

Verî cu dayik û kalik ma ziwane xo zaf hol zanaynî. Labelê tersan vîyar vatnê: 'Ma Tirk î.'

Yew çekuye zî nêzanaynî, la belê reyna zî vatnî: 'Ma Tirkî.' Çimkî dewleta tirkan vatnî: 'Şima Tirk î, Tirkî yê ko yî. Nameyê şima vengê kart kurt ra yeno. Eger şima-nêvajê ma tirk î, ma şima qir kenî. Şima tirk î, şima îna bizanî.'

Coka kalik û dayêkê ma de semedê tersî ra, o wext mezgê kurdîye zaf çînî bi. Kesê nêvatnê: 'Ma vanê ma tirk î.' La çira ma yew çekuye tirkî nêzanî? Ziwane ma Tirkî nîya û ma çira xo ra vanê ma tirk î? La çira ma nê zanê, no ziwane, ziwane yew şarî yo?

Ay wext de mezgê kurdîtey hima kî çînê bi. Tersayîşî zî zaf bi. Şarê ma zaf çî nêzanaynê. Labelê înkê şarê ma hewn ra weriştö. Şarê ma eslê xo zano. Kurd hinê hêşyar bîyo. Xo înkê nêkeno. Çimkî Şarê kurd hinê hêşyar bîyo. Hinê dewleta faşistî ra nêtersenî. Hinê zanê ke bi eslê xo tirk nîyî. Ziwane ey ziwane tirkî nîyo. Nameyê ey zî 'kart kurt ra' nêvejîyayo. Pêro no çî

zûr a. Zûra dewlet a. Şarê kurdan înkê hewn ra weriştö û xo aqiliya yo. Vanê ma tirk nîyê. Ziwane ma zî boça ziwane tirkî nîya. Mîyanê Ziwanan û şaraan de yew ziwane ma esto û ma zî yew şar ê. Sey ereb, tirk, faris, îngiliz... Senê kê Erebb, erebkî, Erebbistan esto. Senê ke tirkan mîyan de, tirkî esto û vajîyeno Tirkiya est a. Kurd, kurdî qise kenêy, çira Kurdistan zî rewa nêbo?

Kalik û piyê ma verê cu zaf çî nêzanaynê, tirkî nêzanaynê û reyna zî vatê bi ma 'tirkî'. La belê înkê heme Ciwanê kurdan xo ra nêşermayênê, xo ra vanê ma kurd ê. Raştîyede kurdê ke nêzanê bi eslê xo kam î, zaf bî û ewro vanê: "Ma kurd ê' Mezgê înan de înkê kurdîye esta. La belê ciwanê kurdan ziwane xo kerdo vîni.

Çimkî dewlete asîmîle kerdî. Vate şima gere tirkî bimûsî. Coka pêro qijekan zî ziwane dayik xo vîr kerdo û tirkî mûsayî. Ziwane xo zaf nêzanê, yew çekuye kurdî vane se, hîrî zî ê tirkî vanê. La belê tirkî zî zaf nêzane.

Çimkî ziwane rirkî ra haz nêgênî. Qirika înan musayît nîya. La belê her çîyan ver de zî, eslê xo înkê nêkerdê û têkoşîna xo dayo. Her ca de vanê 'Ma kurd ê.' Înî zî hol a. Xo bizanê bes o. Ziwane xo zî eşkenê hêdî-hêdî bimûsê.

Newroz de Amed de Perwîn

Buldan nameyê Abdullah Ocalanî bi kurdî wend. La belê kurdîya aye hol nêbî. Tayê vekilê BDP bîn hewna zî kurdî nêzanê. Pêro medya zî, yan zî erkanê dewlete henekê xo kenî, hêrs benî, vanê: "Şima vanê ma kurd ê, la belê şima ziwane xo nêzanê. Şima senî vanê ma kurd î. Şima senî vanê ma vekilê kurdan ê. Şima hima ziwane xo nêzanê."

Kesî zî nêşkeno vejo dewletî ra vajo, belê, raşt o. Ma ziwane xo nêzanê. La belê no sûcê ma nîyo. Yê şima yo. Ma zî wazenê ziwane dayêka xo bizanê, ziwane maya xo de kemaney bikerî la bele şima ma ra asîmîle kerdî, ma qirkerdî, nêverda ke ma ziwane xo bimûsî Şima key ma de zî ziwane ma qedexe kerd. Û inka zî ma ra vanê şima çira ziwane xo nêzanî, şima hima vanê ma kurdan ra vanê, şima kurdî nêzanî. Ma de henekanê xo kenî. Ti vanê qay sûcê ma yo.

Ma xo bi xo nêwaşt zanayîşê ziwane maya xo ra ma dûr bikûrê. La belê herkes bizano ke, ma sey verîn nîyê. En muhîm zî ma kamîya xo, eslê xo zanênê. Ma badi ci her ca de ziwane dayêka xo de perwerde kerd û neslê kurdano newe zî ziwane xo hol mûseno. Ma eşkenê bi ziwane xo binusî.

Her çî ra ver, kurdan kamîya xo bizanayîşê, eslê xo vîra nêkerdo. Coka inka zî dewlete kurdan ra tersena. Çimkî Kurd sey verî nîyo.

Jiyan

Nesrîn Orak

oraknesrin@gmail.com

Eger Ocalan biwazo beno

Aşma Adare, seba şaranê Dinya, bi taybetî seba kurdan aşmêka muhîm a. Aşma Adare de, tayê rojê, semedê azadî û demokrasîyê şaran rojêke pîroz û muhîm o. Na roje zî bi taybetî semedê şarê Tirkiya zî se rojêke tarî û şiya ya. Ema Newroza Amedî zerrêyê ma heme akerd û bawerîya ma kerd zêde.

Rojêke tarîxi Amedî de bi û finala Newroze ameyî ciwîyayîş. Newroza Amedî ders da kesê ke şer de israr kenê. Amed de bi milyonan kesî bîyî şahîdê Newroza tarîxi. Dinya û Amedî temaşe kerd ke, senî hewa Newroze pîroz bena. Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalanî na Newroza tarîxi de xususî semedê şarê kurd û hem zî semedê şaranê dinya nameyêkê şirawit û no nameyê Ocalanî, Newroza tarîxi de ame wendiş. Hewna zî goşê dinya û çimê dinya na Newroza tarîxi ser o bi. Ocalanî morê xo da Newroza Amedî ro. Çimkî zaf şarsitanan ra meymanê semedê nameyê Ocalanî ameyî Amed. 2 milyon kesan ra zafêr şar ame Newroze. Meydanê Newroze de bi çoşêko gird aştî waşte û Newroza xo pîroz kerde. Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalan nameyê xo de vatê ke: "Hinê wextê şerî qedîyayo. Wextê şiyasetî dest pêkerdo. Hêtanê nika zaf gonî rişîyaya. Gonîya kurdan, gonîya tirkan, gonîya çerkezan û lazan rişîyaya. Ez tîya ra veng dana heme kesan hinê rişnayîşê gonî qedîyayo. Nika ma nêameyê peynî, ma nêwe dest pê kenî." Newroza Amedî de şarê ma tarîxi nuşt. Nameyê Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalanî hem kurdî û hem zî tirkî ame wendiş. Demo ke namê ame wendiş yewerî ra veng nevejîya, heme kesan neme goşterî kerd. Bawerîya ma kurdan aştî ra hina zî bîyî nêzdî.

AZADIYA WELAT
Zozan Basın - Yayın Adına
İmtiyaz Sahibi
Halime PARLAK
Yazı İşleri Müdürü
Ayдын ATAR
Yönetim Yeri:
Diclekent Bulvarı
Termil Apt. Kat:3 No:9
Kayapınar / DIYARBAKIR
İdare Tel: 0 (412) 251 38 88
Yayın (Wesvan)
TEL: 0 (412) 237 48 90-91
Fax: 0 (412) 237 48 89

Baskı (ÇAP):
Stenbol: Gün Matbaacılık, Reklam,
Film, Basım, Yayın,
Tan. San. Tic. Ltd. Şti.
Telsizler Mevkii Beşyol Mah.
Akasya Sok. No: 23/A
Küçükçekircece / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 580 63 81
Edene: Arslan Güneydoğu
Gazetecilik, Matbaacılık, Kağıtçılık Yeni
Doğan Mah. 2108 Sok. No:13/A
Yüreğir / ADANA
Tel: 0 (322) 346 03 71-72
Genel Dağıtım:
Türkuvaz Dağıtım Pazarlama

'Wa giroteyan zî veradî'

Keyeyê giroteyan ard vîr ke semedo ke bawerê 'çareserî' bikerê ra veng day AKPî ke semedê bawerê ay bikerê lazim o ke giroteyan azad bikero. Keyeyê: "PKKî esîrê destê xo de verday. Ema giroteyê ma zaf giran nêweş ê, la hewna nîyameyê veradayiş û girote mendî."

Nê rojê ke bi Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalanî de pêvînayîşê 'çareserî' yenê kerdîş de, mijar malbatê giroteyan

zî aleqeder keno ra ard ziwan: "Dema ma ya ke ma vênî bikerê çin o. Bi lez lazim o ke texlîyeyê giroteyanê zindananê Tirkîyayî zî gere bibo."

Malbatîyê heme anê ziwan ke eger AKP 'çareserî' de bi israr a, wa nêtê xo yê baş bimojno. Çimkî vatişên malbatan ra eyseno ke heta ney gamî AKPî gamêka erênî nêesta ra bawereya hetê çareserî ra nêdana. No semed ra zî mal-

batê giroteyan vanê lazim o ke Erdogan gameke bi erênî bierzo.

Malbatê giroteyan ard vîr ke PKKî esîrê tirkan verraday: "PKKî esîran verda. Na gam zî lazimo ke giroteyê kurdan bêrê veradayiş. Zindanan de giroteyan miyan de zaf nêweşî zî estêy. lazim o ke heme bêrê veradayiş. Eger hinî bibo do bawereya ma bi dewlete û AKPî bêro ke raşt çareserî wazenê."

Şarî wayîreyê Encuyî kerd

HPGyij Sanîye Encu (Zilan Humman Evrensel) koyan de bi encama qezayeke koyan de cuyê xo vîni kerd. Şina aye dewa Roboskê de bi zaf humarey şar qefle bi qefle amey şine. 25 Sibat 2013 de Sanîye Encu raştê qezayeke ameya cuyê xo vîni kerdo. HPGî mezêlê ay, mezêlê şehîdan de day erdî. Hetkarê serekê BDPa Şimexî Aydin Pusat şine de wina qisey kerd: "Eger ewro ma meydanan de vengê resnenê dinyayî, encama têkoşîna şehîdan ma ra yo. Ez tîya ra sifte semedê şexsê Zilan Humman Everensel Roboskê de heme şehîdan da vîrana."

Îlker Başbugî rê rayîra zîndanî...

Dadgeha Cezaya Giran a 13ine mutalaya xo wende, ceza da Serfermandarê Pêroyinê Tirkîya yê kan Îlker Başbug û 10 kesanê bînan. Ema yeno zana-yiş ke hewna kesê ke înan aşî û naşt kerdê serekê partîyanêên ey demî zî estêy. Biryara dadgehî de Îlker Başbug, wekilê CHPî Mustafa Balbay, Mehmet Haberal, Velî Kuçuk û bi temamî 275 estê zere.

Zîndana Tîpa E ya Amedî kenê veng

Wezîrê edaletî, biryar girot ke Zîndana Tîpa E ya Amedî veng bikerê. Giroteyanê oca'yî do naqlê cayanê bînan bikerê.

Ze yeno zanayîş, zîndan pey darbeya 12 Îlonî de rojnameya The Times miyanê 10 zîndanên herî xirab yê dinyayî de mojnabi. Kesê ke oca de mendê û raştê îşkenceyan ameyê zî bi serran o ke vanê ma wazenê dewlete zîndanî bikero muze.

Ema dewlete ra heta ney gamî çîyêke nêvejya. Na gam zî biryarê vengkerdişê zîndanî dayo. Kes nêzano ke do zîndanî se bikerê. belkî xirabe bikerê, belkî zî bikerê dibistan felan.

Hikûmat raya sifteyine do 300 giroteyan bi-êşrawo Zîndana Te-kîrdagî. Apeya zî do hemeyê Zîndana Amedî Tîpa E ya Amedî veng bikero.

Rojawan rê hetkarey kenêy

Însiyatîfa Dayikanê Azadî yê Amedî semedê hetkareya birayanê Kurdistanê Rojawanî bikerê kampanyaya hetkarey dayê destpêkerdiş: "Ma ze mayeke fikiryênê û anê ziwan ke ma her tim hetê kesê mazlûmî de ca giroto û do her tim hetê şarî xo de bibêy. Gureyê ma yew zî ma destê xo yê hetkareyî

dergê Rojawan bikerê yo.

Lazim o ke birayê ma yê Rojawanî na gam muhtacê birayanê xo ya ke rewşa înan weş a. Ney semedî ra zî ma şarî ra hetkarey wazenê." Goreya ard ziwan do çîyê ke bêrê arêkerdiş Meclîsa Taxa Gazîlera Kayapınarı de bêrî komkerdiş.

'Ma bi saya înan resay ewroyî'

Mazlum Dogan Zîndana Amedî de tarîxa 21 Adare 1982 de şewa Newrozî 3 çopê kibrîtî cifina ra pey peynîya cuyê xo ard. Dogan qadroyê sifteyî yê PKKî ra bi. Pîyê ey Kazim Dogan: "Loqreyê Xeyrî Durmuşî rizîyay. Çîyê ke înan ant Hz. Îsa zî nêant. Verî zîndan de pêvînayîşî zî nêbîyê. Bi kurdî qisekerdiş qedexê bi. Eger ma ewro estê, ma bedelanê înan ra estêy û ma resay nêy rojan." Maya Mazlum Doganî dema ke qala lajê xo kerd kelebarmîyî bî.

Hacettepe de polêsan êrîşê wendoxan kerd

Zanîngeha Hacettepeya Stenbolî de wendoxî pey pîrozkerdişê Newrozî ra raştê êrîşa faşîstan amey. 6 kesîy birîndar bîy û nezdî 30 kesan zî girotîy binçiman. Polêsan 2 ray êrîşê wendoxan kerd. Polêsiyê gere faşîtan bivetnî teber. Ema hinî nêbi û hetê faşîstan de ca girot. Wendo-

xanê şoreşgeran zî bi sloganê ze: "Heme ca berxodan, heme ca ODTU. Polês wa def bo zanîngahan ra zanîngêhî yê ma yê. Rektor wa warêtaya wendoxênê xo biko." Qîray. Polêsan rayna bi bombeyanê gaze êrîşê wendoxan kerd. 10 wendoxan û zaf kesan darbe werde.

Rojawan de şer dewam keno

Rojawan de hêzên Esad û çetey her ke fîrset vînenê êrîşê herêmanê kurdan kenêy. Zafê êrîşan Helep de benêy. Ema dijî êrîşê ke benêy YPG pawitişê şarê kurd kena û heta destê înan ra yeno nobedareya şarê xo kena. Şarîstanê Til Temir

de dewa Umul Elxer de komeke kesê bi çekan ke girêdayê eşîra Egedata bîy qetliyam kerd. 15 dewijan ganê xo da. Dewa ke zafê înan ereb ê, raştê eşîra ereb ya Egedata ameyê. 15 dewijan cuyê xo vîni kerd. Dewijan zî bersiv dayo.

Amedî fînalê xo mojna cîhan

Dinya de 10 mîlyon kesan ra zafêr kurd û dostê înan Newroze pîroz kerde. Manîfestoyê Serekê Kurd Abdullah Ocalanî dinya goştarit. Ocalan Cîhan de rûpelêko newe akerd

Ehmedê BIRA - AMED

Tarîxê dinya de netewê ke bi şahîya her serran xo avar berdo û mafên xo serdestan ra giroto hima zî çîn o. Kurdan, serr bi serr bi gurkerdişê adirê Newrozan mafêy xo girotîy û genêy. Newroza emserrine zî bi fînalê amedîjan Newroze bi serkewte amey pîrozkerdiş. Kurdîy her rojî ra daha nêzdî azadîya xo bîyê û benêy. Newroza emserrine zî bi şîara: "Ocalanî rê azadî Kurdistanî rê statu" pîroz kerde.

Heta na game mafên kurdan her tim amey pelixnayîş û kurdîy zî têkoşîna xo semedê mafên xo bigê û zilmo ke înan ser de esto, wedarê ra têkoşîna xo gird kerd û her girdkerdişî de mafên xo bi qiwet û hêzê xo serdestan ra girotê û resayê ewroyî. Ewro zî, semedê azadîya Şarê Kurd Abdullah Ocalan û Kurdistanî xoser dinya de 10 mîlyon kesan ra zafêr kurd û dostên kurdan Newroze pîroz kerde.

Dinya warişte payan ser

Newroza Amedî de 2 mîlyon kesan ra zafêr merdimîy ameybîy pêser. Eger peynîya hewteyî bibîynî do no hûmar 3 mîlyon kesan ra zafêr bîynî. Heme şaristanê Kurdistan ra û Tirkîya ra, zaf merdimîy ameybîy beşdarê Newrozî bibîy û hûmara merdiman 2 mîlyonî ra zafêr bîy. Organîsasyonêko wina gird û mîyannetewî hadrekerdiş yew karêko asan nîyo. Têkoşîna ke bi rûmet û hêzêke zerrî ra yeno lazim o. Hetê bîni ra zî dinyayî mesaja Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalanî ra weş ewnîya û goştarit. Dinya vatişê Ocalanî yê birateya şaran û dinya weş fam kerd. Û peyamê ke pey Newroze ra amey vatiş day mojnayîş ke Ocalan do sîyaseta dinyayî ya ke şaran kerdo qirîzî mîyan ra berterafkerd. Fikrê serdestan û rayîra serkewtişê bindestan ra, esasêke zexm û birûmetî de Mezopotamya ra bigê heta heme quncên dinya têkoşîndayîşî ser de vindert. Him manîfestoyê Ocalanî û him zî organîzekerdişê ke wina gird ya dinya de vila bîyo dinyayî weriznay payan ser.

Tarîx de organîzekerdişo tewr gird

Tarîxê dinya de zaf organîzekerdişî estêy. Ema organîzekerdişê Newrozanê Kurdistan û Tirkîya de û bi teybet zî Newroza Amedî karê her partîyan nîyo.

Bi temami 10 mîlyon kesan ra zafêr kurdan û dostanê înan dinya de bi bernamêyêko muştêrek mîyanê 2 hewteyan

de Newroze amey pîrozkerdiş. Bi no plankerdiş û organîzekerdişê Roşana Newroze ina hewa dinya de heta na game, nîyameyo pîrozkerdiş û nîyameyo vînayîş. Cayeke ze dinyayî de bi desan dewletan de Newroze pîrozkerdiş qiwet, hêz û zerrwaştêyêko zaf gird û germin da viraştiş.

Erdogan hewna bawerey nêdano

Tirkîya de sîyasetêko zaf gemarin bi veyşaney û xapînayîşî hewna wazenê bidomnê. Ema kurdîy kurdê verî nîyê. Zanistîya xo bi her hawayî avera berda û xo daha zî zêd bi rêxistin kerdo. No hal zî kurdî gird kerdî û kesêke dijminateya kurdan kenê zî dayî tersnayîş. Nînan ra yew kes zî serekê pêroyinê AKPî û serekwezîrê Tirkîya Recep Tayip Erdogan o. Roja Newroza Amedî de çend vatişîy derheqê pevajojî de ardî ziwan. Ema rûyê ey de jest û mîmikê ey ra eysayo ke hewna zî dek û dolaban dima yo. Her çiqas fekê ey ra qiseyê goreya verî tikek nerm bivejîyê zî bawerey nêday şaran. Şar wazeno ke Erdogan gamanê bi erênî berzo.

Operasyonî biqedîyê girotey azad bê

Şarê kurd û roşnîvîrê tirkan ra zafêr anê ziwan ke wa Erdogan gamanê pratîkan berzo. Şarê gamê sifteyine wina ardî ziwan: "Wa operasyonê bi her hawayî peynî bibêy. Wa giroteyê sîyasî heme bêrê veradayîş. Wa mercê Ocalanî bêro weşkerdiş. Mafê kurdan heme bi qanûn bêrê dayîş ra meclîs bê mîyanin wa bixebityo.

Goreyê hukûmatan û dewletê ke vanê ma xo bi demokrasî îdare kenêy lazim o ke bi her hawayî vatişê şaran bîyaro ca.

Şarê kurd ke bin banê Tirkîyayî de cuyenê zî mafê kurdan çarçiwewa demokrasî de wazenê. Semedêke gamê çiman ver bêrê eştîş zî vengdanê Erdoganî ke wa bi lez operasyonan bidê vindertiş, giroteyê sîyasî wa derhal

Her Newroze serkewtiş ard

Kurdê ke Kurdistanî de û teber de bîy, tewir bi tewir cayanê dinya û Kurdistan de bi heme coş û zerrwaştîşê xo Newroza 2013'in pîroz kerde. Amed rayna dinya de tarîxêko newe da nuştîş. 2 mîlyon kesan ra zafêr kurd û kurhezîy beşdarê Newroze bîy. Encama Newroza 2013'î, Newrozê ke seranê ravêray ra bi. Her serre kurdan têkoşîna xo hina zî xurt kerd û emserr fînalê xo da. Şarî weş famkerdo ke, maf nîyno dayîş, yeno girotiş. Heta ney gamî destgîroteyênê kurdan hemeyan kurdan bi hêza xo ya koyan û bi zerrwaştêya xo girotê do bigerê. Dewlete û hukûmetê ke heta ney game bi sîyasetêke xapînayîş, qirkerdiş û asimilasyonî kurdan ser de ferz vînayê û kurdîy zî hinê nêy çîyan qebûl nêkenê û têkoşîna xo her dem bi vatişê Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalanî verbê azadîya Kurdistanî ra onçiyenê.

bêrê veradayîş ke kurdîy wa bivajê ke ha Erdogan gaman erzeno.

Wa rayîrberîy weş bizanê ke eger êy gamêke erênî an zî neyîni berzê, do kurdîy 10 gaman bi erênî an zî neyîni bierzê.

Zekîya Alkan wendoxêke yê tîbî bî. La aye heme mal û milkê dinya da yewna kişte û Bircanê Amedî ser o embazanê xo het de roja Newroza 1990 de xo veşna û Mazlum Doganî dima bîy çilaya Zyine ya kurdadan

MAMOSTE SILÊMAN

Zekîye Alkan, Erzîngan ra keynaya keyêko kurdî ya. Hima wirdêk bîya, keyeyê ya (ja) koçê İzmirî keno û Zekîye ewta de pîl bena.

Ya zî gedeyêya xo de sey heme gedanê kurdan polîtîkaya helnayîşê rê ri bi ri manena, raştîya welat û şarê xo ra dûrî manena. Wendişê dibistanê yewin, orte û lîseyî dima, Fakulteya Tibê yê Zanîngêhê Dîcleyî qezenc kena û Amed de Fakulteyê Tibê de wanena. No dem de raştîya kurdan, têkoşîna hereket û cinîyanê kurdan ra xeberdar bena.

21ê Adare 1990 de, Amed de, heme hêzê asayîşê seferber benî, adeta nêwerdanî yew teyr hewa ra bifirîyo. Amed bêveng manena.

Bircanê Amedî ser o xo veşna

Zekîye 24 serre ya û keynekêka ciwan û bi çalak a. Ya zî sey heme kurdanê welatperan wazena ke, veng bido xoverodayîşê Newroza Nisêbîn û Cizîre, la senê hewa?

Zekîye Alkan, vana ke: "Newroze, bi veşayîşê adirê Newroze pîroz bena." Wexto ke hima çalakîya xo nêkerdebî, yew Newroze de parqê Trafîkî de Zekîye û imbazê xo ronîşte benî, pereyê ke toneka yay (jay) de benî, tédine gina adir panana û veşnena. Imbazê ya, şaşey reyde ya ra vanî ke, "Tî se kena?" A zî vana ke: "Ez Newroza xo pîroz kena." Serre 1990, 21ê Adare, ca; Bedenê-Bircê Amedî... Semedo ke adirê hina gir bibo, vejîyo asmînan, bibo îşyan, bi bedenê xo bîya kila adirî. Wazena ke bi adirî xo, cîhanî zilm ra bixelîsno, îşkenceyan û heme tewir tadayan biqedîno, qelban û ziwananê kîlîtkerdeyan biako.

Zekîye, cenîyê Mezrabotan de, senêhewa çin bîye hesibêna, cuyê xo de famkena. Camêrdo ke tebera vera zilm-daran kole û belangaz o, zerreyê keyeyê xo de, efendîyey keno. No sistemê camêrdan, cenîy senê hewa cu ra meh-rûm kerdî, veynena. Zekîye Alkan, vera na koletey îşyan kena. Zekîye yew adir veşnena, hem zî tewr cayo berz de, Bircanê Bedenê Amedî ser o. Vera zîhnîyetê talankeran û feodalên, Zekîye bena kila adir. Zekîye, bi adirê xo, adirê îşyan û azadî gird û gur kena. Ruhê xoverodayîşê Cizîre-Nisêbînî bi no adirê xo ana Amed. Kuçeyê Amed, bi adirê Zekîye bîyî adirê xoverodayîşî.

Adira bircên Amedî Zekîye Alkan

Bi Zekîye û Mazlumî Newroze geş bî

Her Newroze de, ruhê mi de kemaneya ya yena mi çiman vîyar. Helbet ke serranê 2000an dima Amed de bi se hezaran, bi milyonan qelabali-xê reyde pîrozkerdişê Newroze, tewr rind vêrardiş û yadkerdişê Zekîye yo. Yew wext kuçeyê ke Zekîye tede ciwîyaynî, Amed de her Newroza heybete de, ez ya xeyal kena; sankî Zekîye, Bircan ser o, mîyanê kila adirê mîyan de, newe ra yena na dinya. Çalakîya Mazlum Doganî dima, zanayîş û rêxistinîya cinîyan, hima ina hewa xorên nêbîyî. Bi ina hewa yew zanayîş û bi rêxistin, bi plan û îradeyo bi hêz, inahewa yew çalakî kerdîş, zaf bi manayin bi. Tayê qehreman û hîkayeyê înan estî ke, zerreyê merdimî de ruhê merdimî ro pêşênî adeta ey qetifnenî. Rasta ey, ne nimûne, ne zî teqlîdê nê qehremanan û hîkayeyê înan esto.

danê Newroza Amedî de, milyonan reyde Newroze pîroz bena. Semedo ke nika ra pey hinê qet yewer xo nêveşno û gonîya ciwanan hinê qet billa nêbo, Birêz Ocalanî, meydanê Newroze de, yew xerîteyê rayîrê aşîtî û demokrasî deklere kerd. Aseno ke bi nê mesajî Ocalanî, yew demo newe dest pêkeno. Xeyrên bo.

1990yan ra hetan eyro zaf çiy bedîliyayî, zaf beledîyayî dekwetî destê kurdan. Se ra des bendê vênayîşê bibo zî, kurdî hinê Meclîs de ca gênî. Kurdî hinê hetê sîyasetî ra bi hêz î. Kurdî hinê zaf dezgeyan û sazîyan de bi rêxistin î. Kurdî hinê heme hewa ra xo bawer î. Eke proses ina hewa dewam biko, kurdî ko hinê sîyaseto demokratîk esas bigêrî.

Bêrûmeteya medyaya tirkîya

Çalekî ra pey tayê rojnameyê Tirkîya ina (wina) nusenî: "Yew destê ya de şuşeya şarabî, labalê xo veşna." Aseno ke, nê rojnamegaran na çalakî ra qet (tu) fam nêkerdo, ya zî wazenî ke, na çalakî çim ra fiynî. Serranê 90yan de atmosfera mucadeleyî de, wendekaran mîyan de, vindertişê Zekîye nîyno famkerdiş. Çalakîya ya dima, derheqê Zekîye de çîyo ke mi eşnawit yan zî goştarit, ruhê mi de hina zaf tesîr kerd.

Bêraqa Xoverodayîşê bîyayene

Newroze, hem sembolê kulturî ya û hem zî yê xoverodayîşî ya. Zalim Dehaqî semedo ke bîrîna sereyê ey weş bibo mezgê ciwanan werdnî. Vera Dehaqî, Asinkar Kawayî, yew adirê îşyanî wekerdbi. "Serra 1990î de zî Aseno ke, adirê Kawayî û Zekîye eynî mesajan dano. Gelo se Serra 20. de, mezgê ciwanan kam qralî rê, seba kam bîrîna ey rê derman beno?"

Bîyayîşê Hz. Îsayî ra 612 serrî verî zalim Dehaqî, bi mezgê di ciwanan mird bîynî. Gelo Dehaqê hemdemî, her roj de, xo rê çend qûrbanan wazenî?

Bedenê Amed de yew keyneka ciwane û wendekara fakulteyê tîbî, gelo çirê xo ganî-ganî veşnena?

Wexto ke ez zî peyhesîyaya muyê mi telu bîy. No çî tewir yew mesaj o?

Na çalakî dima, vera zilmê Zîndanê Amedî, çalakîya Mazlum Doganî û yê Çaran (Ferhat Kûrtay, Eşref Anyik, Necmî Onerî, Mahmût Zengînî) arde mi vîr. Xo bi xo, xo ganî-ganî veşnayîş zaf zor ye qerar o. La merdim/e na herra

pîroze ser o biciwîyo, hayîya ey tarîx ra bibo û merdim/merdime Amed de biciwîyo û tikê hêşyar bo. 12ê Êlule ra vîyar û 12ê Êlule ra pey, zilmo ke no welat (bi taybetî Amed) de bîyo, yew hewa ra ya şahîd beno, ya zî peyhesîno. Xora ciwîyayîşo rojane de zî merdim/merdime, bi çimanê xo, polîtîkaya asimilasyonî, polîtîkaya zilm û cîyakerrey veyneno/a. Ay wext heme welat, binê zilm û îşkenceyan de bi. Kuçan de, koyan de, dewan de, her roj merdimî ya vîni bîynî, ya zî kişîyaynî.

Cinîyêka têkoşêr bî

Gelo Zekîye kuçanê Amedî de wexto ke geyraya, rastî çî hedîseyan ameya?

Gelo Zekîye çî tewir hîkayeyî goştaritî, ya zî wendî?

Gelo çende hîkayeyê cinîyan ya diyî, ya goştaritî, ya zî wendî?

Bellî yo ke Zekîye tarîx zî û heyato rojane zî persîyarî ra weş vernayî. Zilmê sistemê camêrdan, ruhê xo de tewr cayo xorîn de hîskerdo. Rasta ey 1990nan ra pey cinîyê kurdan edeta wariştî lîngan ser. Cinîyê kurdan; hem mucadeleyê cînsî û hem zî mucadeleyê neteweyî danî. Aseno ke Zekîye zî no mucadele de cayê xo girewto û bi adirê îşyanî, vera kela zilmî, bedenê xo veşnawo. La Zekîye hinê esla nêmirrena, hinê tarîx rê mal bîya.

23 serrî yo ke zerrîya ma de ya

Çalakîya Zekîye ser ra 23 hîrê serrî vîyartî. Bi sayeyê ked û bedelanê Zekîyan, 23 Adare 2003 de, mey-

Vacêriya hîrêgoşeyî

Sewbînan hîrê beşê ciya zî miyanê romanî de ca gênê. Romanî de biyena sereke vînbeyîşê siyasetmederê kurdan Vedat Aydın o. Xora Nuştoxî romanê xo hîma bizavê Kubîzm awa kerda. Ziwan estetîk o

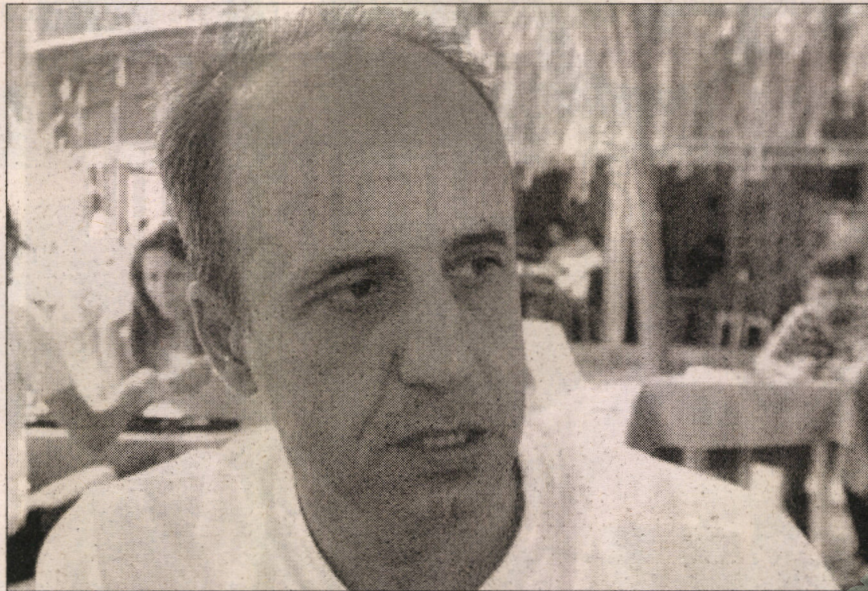
EVDILA QASAN

Romanê diyin ê 'Sêyineya Winda' niştox Dilawer Zeraqî bi nameyê 'Mirina Bêsi' no serrî ra vêşêr o ke veciyayo. Nuştoxî hema rîpela sifteyên de dayo nişandayîş ke, no roman binkeyêk ser o awan biyo. Ay samed ra verê wendişê miyaneya (naverok) pirtûkî, honaka romanî bi şêklê geometriki yê hîrêgoşeyî reyde îfade kerdo. Beşê A, B, C bi miyanokaya G girêdaye yê.

Romanî de biyera sereke vînbeyîşê siyasetmederê kurdan Vedat Aydın o. Nuştoxî vînbeyîşê Aydinî tegla vînbeyîşî de dîyo. Vateyo verên pirtûkî de 'Dîbaçe' kar erdo, bi ney awayî reyde nuştoxî waştô wêjeyê qlasîkî ma vîr biyero. Bi qalkerdişê rihê kiştixî reyde dest bi nuştîşê kerdo. Beşa A de verê nuştoxî bare akerdo dima ra zî, barê vacêriye dekewto mapolanê Narîne ser. Beşa B de keso ke vacêri kerdo, gedeyêkî hîrê serreye yo. Hem beno çimê ca û warê romanî hem zî leteyanê romanî yewbînan reyde girêdano. Beşa C de zî namenîşaneya kesan ra vêşêr kesêkiy ke vacêri kenê, bi cuya Hogirî (Vedat Aydın) ra girêdayeyê. Beşa G berdişê Hogirî, eşkencekerdişê ey, kiştîşê ey sey tiyatro (şano) ameya nuştîş o.

Sewbînan hîrê beşeyî ciya zî miyanê romanî de ca gênê. Êy zî yewin tarîxê Amede, diyin tarîxê Meyafarqîne yê hîrêyîn zî meseleya leqmatik girewtîşê Bireko yê. Seba ca û warêkî tarîxî bido nişandayîş diza Amede (r- 67) û kela Meyafarqîne (r- 191, 191) rasterast têkstê tarîxî ra malûmat girewto, sey montaj kar erdo. Ginana gama hînî Hogirî Acemî şinasneno, vana ti Bireko yî, eyta de zî (r- 74) meseleya leqmatîkî nuştox behsa meseleyêke keno, na mesele ra vano meseleya mabênî. Di eyta de kolaj kar ano. Wejeyê kurdan no çî sey şêwe çiyêkî neweyên o. No rêbaz romanê kurdî raya ewil ameya karardiş.

Xora Nuştoxî romanê xo hîma

bizavê Kubîzm awa kerda. Hema destpêkê pirtûkî de bi xizkerdişê şêklê hîrêgoşeyî reyde nuştoxî raybazê awakerdişê berhema xo nişanê ma daya. Felsefeya kubîzm "Bi dîmenanê teberênan reyde şayesekerdişê miyanê dinyaya esteyan o."

Wêje de zî bi no rebazî reyde yeno karerdiş. Seba ganîverdişê vacêri, miyaneya berhema bi têmanvistişê hêstan û biyeran reyde pêşanayîş o. Biyer di eyta de kiştîşê Hogirî o, hêstîy zî kesayetîy ke dekewtê miyanê cuya ey. Çike bi tesîrkerdişê Hogirî reyde kesayetîy xemilyayê.

Roman mabênê Meyafarqîne Amede de ca û war bena. Mervan bi evîndarî reyde beno Mîrza. Di eyta de evîna Mîrza û Narîne geş bena, Mîrza dekewno miyanê gureyê rayvistişî, qalikê xo yê kesayetî ra vecaeno beno qehremanê şarî, şar nameyê Hogirî dano ey. Çarenûsa leşa Hogirî bi nê biyeran reyde diyar beno. Wexte ke serdestîy ey kişenê zî rihê ey leşa ey ra ciya bena. Rihê ey bi des henzaran kesan xo dima kaş keno, nameyê xo rîpelanê tarîxê kurdan de nusneno.

Hêzêy serdestan êy tarî ey keyeyê yê gênê, benê miyanê Dêze de eşkence kenê, dima ra hetê qezaya Madenî de kişenê. Bi henzaran reyde mêrdim seba definkerdişê ey wardenê payanî ser o, bi girseyî yeno definkerdiş.

Vacêriya romanî zaf rengîy est êy. Dîbaçe de rihê lehengî vacêri keno. Beşa G de, kesê hîrêyîn û qalkerdişê Hogirî xo bi xo, Beşa A de hem kesê hîrêyîn hem zî kewtişê Narîne miyanê mijare. Dima ra, ya bi xo vacêri kena. Beşa B de vacêri bi kesê yewine beno. Beşa C de çend tereyde dekewnê miyanê diyaloxe. Nuştox, tewir bi tewir vacêri (vegotin) ceribnaye. Helbet no şêwe roman zaf rengên keno. La çend beşan de behsa heman biyerekerdiş, no dubarekerdiş, wandoxan eciz keno. Çike vacêrox dormareyê heman biyere şinê, yenê. Beno ke seba qanihkerdişê wandoxan sey raybazêki ameyo karardiş.

Ristayêke tewr vêş romanî de ameya karerdiş na rista ya: "Ma şima bibê seya mergê min" (Ma hûn ê bibin siya mirina min?). Na rista kişiyayîşê Hogirî nêlimito. Eyro heme kes zano ke Hogirî (Vedat Aydın) vin nêbiyo, ameyo kiştîş. Na rista kiştîşê ey pecimeno. La gama ke kê nameyê pirtûkî ra hewnenê "Mirina Bêsi" yo, serameyîşê ey "Kiştîşê Bêsi" yo. Goreyê min hetê namekerdişê pirtûkî de persgira est a.

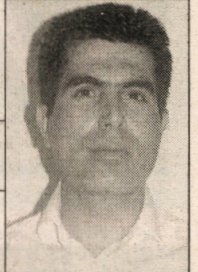
Ziwanê pirtûkî miyanê hewldanêki estetîkî de yo. Gama ke pirtûkî wanenê, hem hetê sazkerdişê ristayan de hem zî karerdişê çekûyan de kê raşt ziwanêki xişn û dewlemend yenê.

Têgeyrayîş

Zerweş Esnaw

Zerwesesnaw@gmail.com

Newroz aşî û azadî yo

Newroz şarê ma rê pîroz bo. Mele şarê ma rê azadî û aşîti biyero. Emserr 21ê Adarî tena Amede de pîroz bi û di milyoni ra vêşêr şarê ma raşteyê newrozî de kom biyî û çoş û kelacani reyde newrozî pîroz kerdi. Newroz tarîxê kurdanê ma de zaf muhîm yew ca gêno. Newroz azadî ya, aşîti ya û xo newe ra newekerdiş o.

Şarê ma Newroza emserin de mesajo xurt şarê bînan ra da. Şarê ma hinî nêwazeno bindestî de bimano, koleyî nêwazeno. Şarê bînan senî azadî û serbestî de ciwîyênî, şarê ma zî eynê hawayê înan de wazenî azad biciwîyî. Koleyî û bindestî bes o.

Newroza Amede de zaf weş vîyart. Serbût û nêweşî nêwejîya. Şarê ma aşîti ser ro wazîfeyê xo mafi reyde ardî ca. No hetî ra ma şarê xo pîroz kenî. Qalabalix ser ro kê eşkenî zaf çîy vajî. Na hawa yew qalabalix sewbîna cayan de min ne dî û ne zî min eşnawit o. Kê bawer kenî ke yew raşte de di milyon mêrdim kom bikerî. Zaf çîyo eceb o û zaf yew gureyo asan nêyo. Wexto ke partîyî yew mîting dar finenî encax tewr vêşî se disey henzar kom kenî. La kê raşteyê Newrozî ra ewnîyeno, ne se henzar ne disey hîrêsey henzar raşteraşt di milyoni ra vêşêr mêrdimî ameyî kom biyî û aşîti wazenî. Vanî hinî wa gonî nêrişî, ciwanî hinî wa nêmirî. Şaş fehm mekerî, no qalabalix pêrodayîş nê aşîti aşîti û aşîti wazeno, demokrasî wazeno, seyyewbîyayeyî wazeno. Wazenî bi însankî hera xo de biciwîyî.

Wexto ke, kê no newrozî ra ewnîyênî tayê çîyî yenî fikrê kê. Yew raşte de di milyon mêrdimî pêser benî û semedê yew armancî ra. O armancî zî, azadî ser ro û heqgirewtîş ser ro yo.

Kê dinyaye ra ewnîyênî di seyî ra vêşêr dewletî est î û miyanê nê dewletan de tayê dewletî est î, ke nufûsê înan qalabalixê newrozî ra qet nêresenî. Dewletî est î nufûsê înan pancas henzar çin o, dewletê est î nufûsê înan milyoni nêresenî. Na hawa desî ra vêşêr dewletî est î. La di milyoni ra vêşêr mêrdimî raşteyê newrozî de kom benî la biewnê ke şarê ma dewlete ver ra de, hera xo de erdê xo de bêheq û zilmî de ciwîyênî. Na nêkoki gani biwederîyo. Aşîti û azadî biyera.

Hetê tarîxî ra şaristan zaf dewlemend o. Koyê Nemrûdî cayo naskerde yo ke turistî her hetê dinyaye ra yenê nê koyî vînenê. Cayê sey Golbaşî, Orenlî û Başpinar zî semedê gêrayîş û seyranî erciyaye yê. Sewbîna; Girê Qereqûşî, Dizika Kolike, Arsemiya, Perre (şaristanêko Antîk o, di

wextê Kommegeneyan ra mendo, keweno vakurê şaristanî û şaristanî ra 5 km dûrî yo). Dêrik (Gerger de dizikêka), Şikefta Palaniye, Goristanê Turişî (wextê Romayîyan ra mendo). Dizika Hisn-i Mansûrî, Pirdê Cenderî, Hênîyê Zerban, Awa Sipî... ûsn. Zafereya dewî pawenêke bêre kenayîşî.

Eynîyê şaristanîya Kurdistanî

Tarîxê dinyaya de cayê tewr muhîm û qedîm ra yew zî Semsûr o. Kurdistan de eynîya şaristanan ra yew zî Semsûr o û tarîx de bîyo semedê zaf şaranê giranan û amayîşê medenîyetan

AVER PAYIZ

Nameyê Semsûrî yo tewr kehen Hisn Mensûr (Dizika Mensûrî) o. Badê awanbîyîşê Komara Tirkîyaye nameyê şaristanî bi Adiyaman. Bi kurdî nameyê ey Semsûr o. Sewbîna zî çend nameyê ey estê. La zaf nêşnawîyayê. Nê nameyan ra çend hebî nê yê: Kor Semsûr, Wadîleman, Yadiyeman. Bi goreyê yew vateyî zî manayê welatê dayîke "Ya-dê-ya-min" de yeno vatîş.

Tarîx heta 42 hezar serrî şino

Tarîxê Semsûrî, bi goreyê cigêrayîşan ê ke Şikefta Palaniye de hameyê kerdiş, heta verê mîladî 40 hezar şino. Bi goreyê tarîxê nuşteki, yeno diyarkerdiş ke şaro yewin ke dorûverê Semsûrî de ca girewto, yew şarê qewmê Hind-Ewropayî, şarê Hîtîti yo. Badê Hîtîtiyan zî herema Semsûrî de gelek medenîyeyî biyê desthilatdar û şaristan di binê tesîrê yê medenîyetanê şîyaye û ameyeyan de mendo. Demê Hîtîtiyan (M.V 1650-1340): Di demê Qral Telepinusê yewinî de Medenîyeyê Hîtîtan desthilatdariya xo Anatoliya de bi hêz kerdbi. Bi goreyê nuşteyanê Bogazkoyî, Semsûr zî nê demî de kewtêne sînoranê Medenîyeyê Hîtîtiyan. Badê Telepinusî desthilatdariya Hîtîtan hereme de bêhêz bi.

Dema Hûrî û Mîtanîyan (M.V

1340-1000): Hûrîyan V.M seserra XIVan de desthilatdariya Herema Semsûrî xo dest fîna. Yeno îdiakerdiş ke şikeftê koyê Nemrûdî Hûrîyan ra mendê. Mîtanîyan peynîya serdestîya Hûrîyan arde û serdestîya hereme xo dest finaye. Yeno zanayîş ke V.M di mabîne seserra 15ine de Mîtanîyî herema Meletîye de serdest bi.

Qralîya Kummuh (V.M 1000-708): Badê xerepyayîşê Hîtîtiyan, Mezopotamyaya corêne de hetê şîyasîyî ra gelek bedelayîşî qewimîyayê. Cayanê di bin destê Mîtanîyan de dewletê neweyî vecîyayê raşte. Di verê mîladî Serra 1000an de herema Semsûrî de Qralîya Kummuhî hameye awan kerdiş.

Qralîya Asûran (V.M 708-605): Di verê mîladî 708an de di mabîne Qralîya Kummuh û Asûriyan de şer qewimîya û Asûriyî nê şerî de ser kewtê. Qralê Asûriyan Sargono diyin hereme xo dest finaye û şarê hereme sirgunê Mezopotamyaya Başûre kerd.

Demê Persan (V.M 553-333): Verê Mîladî 553yan de Hikumdarê Îranî Keyxusrew sînoranê Anatolyaye heta Qizilirmake xo dest finayî, nê semedî ra Semsûr zî dekewt sînoranê Persan mîyan. Demê Helenîstîkî (V.M 333-323): V.M 333yan de Îskendero Pîl, hikumdarê Persan Dariuso hîrêyîni mexlûp keno û herra Persan a Anatolyaye dekewena sînoranê Împaratoriya Îskenderî. Qralîya Selokîdî: Badê mergê Îskenderê Pîlî, di mabîne domananê ey de pêrodâyîşê desthilatdariye vecîya. Lacê ey Selevkoso yewin V.M 305an de desthilatdarê dewlete bi û herema ke Semsûr zî mîyan de yo, Qral-

tîya Selokîdî tede awan kerd.

Qralîya Kommagene (V.M 69-B.M 72): Tarîxê Kommagene bi serrewedartişêki dest pê keno. Mithradateso yewin, kênaya Qralê Selokîdî reyde zewejêno û lajê Mithradatesî Antiochos vejîyeno texte ser û o dem sey tarîxê awan bîyayîşê Qralîya Kommagene yeno qebûl kerdiş. La di demê Antiochoso çarinî de mabîne Împaratoriya Roma û Qralîya-Kommagene xerepyeno û Romayî, Antiochoso çarinî desthilatdariye ra finenê û V.M 72an de Kommagene sey şaristanêki bi Sûriye ra girê danê. Romayîyan (72-395): Badê ke desthilatdariya Kommageneyî orte ra wederyaye, împaratoriya Romaye, hemberê Persan de gelek lejyonan Semsûrî de kom kerd. Di nê demî de Samsatî zî kerd qerergêh.

Bîzansîyan (395-636): Di 395an de Împaratoriya Romaye bî di parçeyî û Romaya Rojhelatî nameyê Bîzansî girewt û bî desthilatdarê hereme.

Demê Emewîyan (670-758): Artêşê Emewîyan di Serra 670an de kewt herema ke Semsûr zî tede yo û sere de Semsûr û Samsat hame dest finayîş. Na ray mecbûr mendê ke Abbasîyan reyde miştixil bibê.

Demê Abbasîyan (758-958): Badê şerê Abbasî û Emewîyan hereme kewena Abbasîyan dest. La di seserra X de Selçûkîyî desthilatdariya hereme finenê xo dest.

Di 1066an de fermandarê Selçûkîyan dorûverê Semsûrî xo dest fineno la tîmyankewtişan ver bêçare maneno ke ageyro. Badê şerrê Milazgîrî hêzê Selçûkîyan zêdîyeno û 1082yan de Semsûrî xo dest finenê. Di 1239an de Baba

Îshak serrewedarneno la sernêkeweno.

Di 1243yan de Selçûkî hemberê artêşê Moxolan de şer kenê. Nê şerîde Moxolî serkewenî û gelek cayan xo dest finenê. Di 1250an de desthilatdariya herema Semsûrî kewte destê Moxolan. Memlûkan badê bi hetkarîye, herema Semsûrî rayna xo dest finaye. Dulkadîriyan, bindestîya Memlûkan ra Azadiya xo, herema Semsûrî de îlan kerd.

Împaratoriya Osmanîyan: Têkiliya Semsûrî bi Împaratoriya Osmanîyan ra raya yewin di 1398an de bi êrişê Beyazîdê yewinî dest pê kerd û di 1516an de demo ke Yavûz Selîm Amedî zefî kerd Semsûr tede kewt binê destê Osmanîyan. Di binê desthilatdariya Împaratoriya Osmanîyan de Semsûr, badê 1516î sey sencaxêki Mereşî ra girê dîya. Di 1531an de sey qezayêki bi sencaxa Elbîstanî ra girê dîya û peyra zî di 1563yan de rayna Gurgum (Mereşî) ra girê dîya. Badê Tanzîmatî di 1849an de sey sancaxêki bi şaristanê Amedî ra girê dîya. Di 1859an de sencaxa Meletîye û di 1883yan de şaristanê Elezîzî ra girê dîya. Semsûr di 1ê Kanûne 1954an de bi qezayanê Besnî, Gerger û Kolike reyde şaristanê Meletîye ra qerefya û bi şaristan. Semsûr vakur de Meletîye, rojawan de Gurgum, başûr de Riha, rojhelatî de Amed û başûrê rojawanî de bi Dîlok dorûver girewte yo.

Hîrayîya erdanê şaristanî 7 hezar û 614 km2 yo. Bi goreyê şiklê rîyê erdî, erdê şaristanî wina yê; deşt seyî ra 10.7, ware seyî ra 3, plato seyî ra 34.1, ko seyî ra 52.2. seyî ra 88ê şarê hereme debara xo bi ziretî keno.

Erdanê hereme de zafane xe, fîstîqê şamî, engure û tutin yeno ramitiş. Herema şaristanî de îklîmê Behra Sipî hikum keno. Hamnanan hewagerm û ziwa, zimistanan zî serd û bi şilî û şepelî vîreno.

Koyê Bezarî (1.050 m), Koyo siya (1.115), Koyo Boz (1.200), Koyê Borikî (2.110), Koyê Nemrûdî (2.150), Gordik (2.206 m), Dîbek (2.549 m), Koyo Sipî (2.551 m). Hereme de çemê tewr pîlî Ferat, Sofraz, Kaxta û Aqsû yê. Hereme de tena çar golê şenikî estê. Golan de maseyî zî yenê tepistiş.

Golî nê yê; Golbaşî (sergol), Azapli, Îneklî, Abduherap. Hereme de tewr zaf madenê sifir û kromî yenê vetiş. Serranê peyanan de hereme de petrol zî hameyo cakkerdiş. Nufusî ra tîkey misilman, tay zî xirîstîyanî yê. Zafarey Kurd ê (kurmanc û kirmanc). Tirkî zî estê la nufusê înan tay o. Şarê Semsûrî, seyî ra pancês elewî yê û sunîyê înan zî heneffî yê.